

Strukturalna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane

Bratović, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:184793>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Marina Bratović

**Strukturalna analiza poredbenih frazema
mjesnoga govora Klane**

(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Marina Bratović
Matični broj: 0009061828

Strukturalna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost / Engleski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, 29. kolovoza 2016.

SADRŽAJ

Sadržaj.....	0
1. Uvod.....	1
2. Geografski smještaj i povijesni razvoj Klane.....	2
3. Istraživanja mjesnoga govora Klane.....	5
4. Značajke klanjskoga govora.....	7
4.1. Alijetetne jezične značajke.....	7
4.2. Alteritetne jezične značajke.....	9
4.3. Arealne jezične značajke.....	12
5. Frazeologija.....	15
5.1. Dijalektna frazeologija.....	18
6. Strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane.....	20
6.1. Trodijelni poredbeni frazemi.....	20
6.1.1. Trodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme.....	20
6.1.1.1. Glagolski frazemi.....	20
6.1.1.2. Pridjevski frazemi.....	22
6.1.1.3. Priložni frazemi.....	23
6.1.1.4. Imenički frazemi.....	23
6.1.1.5. Zamjenički frazemi.....	23
6.1.2. Trodijelni poredbeni frazemi s rečeničnom strukturom.....	23
6.1.2.1. Dvodijelne rečenice.....	24
6.1.2.2. Rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom.....	24
6.1.2.3. Eliptične rečenice.....	24
6.1.2.4. Složene rečenice.....	24

6.1.2.5. Zavisne rečenice.....	24
6.2. Dvodijelni poredbeni frazemi.....	24
6.2.1. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom fonetske riječi.....	24
6.2.1.1. Imenički frazemi.....	25
6.2.2. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme.....	25
6.2.2.1. Imenički frazemi.....	25
7. Zaključak.....	26
8. Sažetak.....	27
9. Ključne riječi.....	28
10. Popis literature.....	29
11. Prilozi.....	33
11.1 Abecedni popis poredbenih frazema mjesnoga govora Klane.....	33
11.2 Dijalektološka karta – položaj mjesta Klane među govorima s međudijalekatskim značajkama.....	43

1. Uvod

Predmet proučavanja ovoga rada je strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane. Za navedenu sam se temu odlučila iz više razloga. Jedan od tih razloga je zanimanje za dijalektologiju, posebno za čakavsko narječje, čemu je uvelike doprinijela prof. dr. sc. Silvana Vranić, mentorica ovoga rada. Drugi je razlog moj interes za frazeologiju, što je zasluga nastavnika na frazeološkim kolegijima. Treći i glavni razlog je ljubav prema rodnome kraju.

Korpus frazema prikupljen je terenskim istraživanjem. Istraživanje se temeljilo na upitniku sastavljenom od dosad prikupljenih krčkih, grobničkih, kostrenskih, frazema ikavsko-ekavskoga mjesnog govora Drage i frazema mjesnoga govora Orleca. Ispitanici su izvorni klanjski govornici: Ivanka Medvedić (rođena 1940.), Milena Laginja (rođena 1945.), Željko Laginja (rođen 1966.) i Ada Bratović (rođena 1969.).

Na samome početku rada prikazani su smještaj i povijest Klane. Nakon dijela u kojem su navedeni dosadašnji radovi o govoru Klane slijedi opis jezičnih značajki klanjskoga govora. Zatim su izneseni najvažniji teorijski aspekti frazeologije, iza čega su navedena dosadašnja istraživanja dijalektne frazeologije.

Strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane provedena je prema načinu klasifikacije Željke Fink-Arsovski u knjizi *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (Žink-Arsovski 2002), osim kod trodijelnih poredbenih frazema sa strukturom rečenice, u kojih sam se vodila analizom kakvu primjenjuje Barbara Kovačević u knjizi *Hrvatski frazemi od glave do pete* (Kovačević 2012).

2. Geografski smještaj i povijesni razvoj Klane

Mjesto Klana sjedište je istoimene općine koju, uz Klanu, čine još naselja Studena, Škalnica, Lisac, Breza i zaselak Laze. Općina Klana prema broju stanovnika jedna je od najmanjih općina u Hrvatskoj. Klanjski kraj graniči s Gorskim kotarom na sjeveroistoku, s Republikom Slovenijom na sjeverozapadu, s Općinom Jelenje na istoku i s Općinom Viškovo na jugu. Mjesto Klana udaljeno je dvadesetak kilometara od grada Rijeke, središta Primorsko-goranske županije (Internetski izvor 1).

Tijekom povijesti mjesto Klanu nazivalo se raznim imenima, o čemu svjedoče sačuvane zemljopisne karte. Ivan Šnajdar navodi sljedeća imena: „Kuniglon, Konigllon, Clanaz, Clanas, Clan, Cloan, Clana, Klon, Khlan, Kolon, Klan i Klanna“ (Šnajdar 1997: 215). Johann Weikhard Valvasor piše kako „Klana ima ime po kranjskoj riječi Klano, što znači krivina ili zavoj, a ono je dano tome mjestu jer se mora malo zaobići, (polazeći) od velike ravne ceste prema maloj gornjoj cesti kroz Klanu“ (Valvasor 1995: 44). Ime naselja Klane nastalo je zasigurno na osnovi prirodno-geografskih i klimatskih uvjeta ovoga planinsko-šumskoga kraja (Strčić 1997: 155).

Mjesto Klana smješteno je na razmeđu puteva sa sjevera prema jugu i s istoka prema zapadu, zbog čega je ono tisućljećima bilo važno prometno i trgovačko središte. Pretpostavka je da je već u 6. ili 5. stoljeću prije nove ere stanovništvo obitavalo na području klanjskoga Židovja. Prvi poznati žitelji Klane bili su pripadnici ilirskih plemena, nakon kojih u ove krajeve dolaze Rimljani. U vrijeme velike seobe naroda, tvrdi akademik Petar Strčić, „na putu prema zapadu ovuda su prolazili i Goti i Longobardi i drugi, a s istoka su stizali i Bizantinci“, no bilo je i kretanja u suprotnome smjeru, pa su sa zapada na ovo područje stigli i Franci (Strčić 1997: 156).

U 7. stoljeću klanjsko su, kao i okolno područje, naselili Slaveni, odnosno Hrvati, koji su vrlo rano prihvatili kršćanstvo. O kršćanskoj vjeri, bogoslužju na narodnome, starocrkvenoslavenskom jeziku i glagoljičkome pismu svjedoči podatak iz jednoga vatikanskog arhiva, zatim kameni glagoljski natpis iz 1439. godine, pronađen u crkvi Svetoga Trojstva na klanjskoj Gradini, te Johann Weikhard Valvasor u 17. stoljeću (Strčić 1997: 156–157; Internetski izvor 2).

U feudalnom se srednjemu vijeku nastavlja važna prometna uloga Klane, a s vremenom Klana postaje i mitnica, tu se razvija i pošta, zatim poljoprivreda, stočarstvo, lov i iskorištavanje drva. Klanom tada najprije gospodari akvilejski patrijarh, zatim Devinska gospoda iz okolice Trsta, a u 15. stoljeću njemački plemići Walsee (Strčić 1997: 157–158).

Tijekom 16. stoljeća ove su krajeve napadali Osmanlije, želeći se okoristiti bogatstvom ovih područja, no oni su 2. veljače 1559. godine u podnožju klanjske Gradine doživjeli poraz (Strčić 1997: 157–158).

Od 15. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata Klanom su vladali Habsburgovci (uz kratku vladavinu Napoleonove Francuske početkom 19. stoljeća (Strčić 1997: 159)), koji su mjesto darivali ili davali u zakup, zbog čega cijelom ili dijelovima Klane gospodare razni vlastelini: obitelj Barbo iz Kožljaka u Istri tijekom 15. i 16. stoljeća, obitelji Penicioli (Panizzioli), Scampicchio i Oberburg u 17. stoljeću, Della Rovere, Dell'Argento (Silberberg) i Lazzarini u 18. stoljeću, te Negovetići de Cumboks u 19. stoljeću (Strčić 1997: 158). 1861. godine Klanjci su „uspjeli otkupiti za sebe onaj dio gospoštije koji je pripadao tadašnjem i posljednjem vlasniku barunu Andriji Negovetiću de Cumboksn“, piše Strčić (Strčić 1997: 161).

Godine 1870. Klanu je zadesio razoran potres od kojega se je mjesto dugo oporavljalo (Strčić 1997: 161). Budući da se strašan potres dogodio upravo u

vrijeme maškara, Klanjci su se zavjetovali kako će ubuduće s pokladnom zabavom završiti na pusni ponedjeljak.

U drugoj polovini 19. stoljeća rodio se u Klani Matko Laginja, „pravnik, doktor prava i odvjetnik, urednik i tiskar, hrvatski narodni preporoditelj i jedini hrvatski ban porijeklom iz Istre“, najpoznatiji Klanjac i jedan od najznačajnijih Istranina (Strčić 1997: 162–163).

Izgradnjom željezničkih pruga koje povezuju Sloveniju i Rijeku te kontinentalnu Hrvatsku i Rijeku, a zaobilaze Klanu, mjesto u 19. stoljeću gubi na svom prometnom značaju, no i dalje je središte šumarije (Strčić 1997: 161).

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije, Klana 1918. godine ulazi u sastav Države Slovenaca, Hrvata i Srba, a nedugo zatim u sastav Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. No uskoro je vojska Kraljevine Italije okupirala Klanu, a Rapalskim je ugovorom dvije godine kasnije uspostavljena granica između Kraljevine Italije i Kraljevine SHS na način da je Klana pripala Italiji, a susjedna Studena Kraljevini SHS (Strčić 1997: 163).

Nakon kapitulacije Kraljevine Italije 1943. godine Klana je pripojena Hrvatskoj, no uskoro su mjesto okupirali Nijemci, koji su ga i bombardirali. Dana 5. svibnja 1945. godine Klana je oslobođena od okupatora, a nakon Pariške mirovne konferencije 1947. ponovo je u sastavu Hrvatske, u okviru druge Jugoslavije (Strčić 1997: 165–166).

Kao i u oba svjetska rata, Klanjci su sudjelovali i u Domovinskom ratu. Istodobno je tijekom devedesetih godina u Klanu i okolna mjesta doselilo više stotina prognanika i izbjeglica iz ratom zahvaćene Republike Bosne i Hercegovine (Strčić 1997: 167), a dio njih trajno se nastanio na ovome području.

3. Istraživanja mjesnoga govora Klane

Najstarije spominjanje Klane u jezikoslovnome kontekstu na koje sam naišla ono je Mieczysława Małeckog, koji je na svojoj karti iz 1929. godine Klanu označio kao mjesto u kojem se govori čakavski govor liburnijskoga podtipa (Małecki 2002: 125).

1957. godine u Klanu je došla grupa nastavnika i studenata jugoslovenske književnosti i južnoslovenskih jezika Filozofskoga fakulteta iz Novog Sada kako bi upoznali, proučili i snimili magnetofonom klanjski govor. Ekskurziju su, prema sačuvanome dopisu, trebali voditi Pavle Ivić i Aleksandar Mladenović, a sudjelovati je trebao i Alfred Žaremba, direktor Instituta slavenske dijalektologije na Univerzitetu u Krakovu. Ivan Šnajdar, koji je pronašao navedeni dopis među starom arhivskom građom, kopiju je dopisa poslao Ivi Lukežić te je kontaktirao Filozofski fakultet u Novom Sadu i Univerzitet u Krakovu ne bi li došao do magnetofonske snimke ili zapisa o ekspediciji, no do tiskanja njegova članka (Šnajdar 2011: 40–43) u kojemu govori o ekspediciji, nije dobio povratnu informaciju.¹

Klanjski kao govor koji ima izrazito čakavske karakteristike spominje slovenski dijalektolog Jakob Rigler u svojoj monografiji *Južnonotranjski govori* iz 1963. godine (Lukežić 1998: 7).

Na svojoj karti Božidar Finka i Milan Moguš Klanu označuju kružićem, odnosno kao mjesto s najvišim stupnjem čakavnosti (Moguš 1977: 103; karta).

Od 1985. godine započinju značajnija i češća istraživanja mjesnoga govora Klane. Te je godine Iva Lukežić za potrebe svoje disertacije o ikavsko-

¹Članak Ivana Šnajdara *Jezikoslovna istraživanja na području Općine Klana (pregled)* tiskan je u osmom svesku Zbornika Društva za povjesnicu Klana 2011. godine. U razgovoru s I. Šnajdarom 10. srpnja 2015. saznala sam da, nažalost, još uvijek nema povratnih informacija o zapisima i magnetofonskoj snimci.

ekavskim čakavskim govorima obišla mjesta sjevernoga Hrvatskog primorja o kojima nije bilo (mnogo) podataka u postojećoj literaturi, pa je tako došla i u Klanu. Upitnikom za određivanje refleksa jata utvrdila je da je klanjski govor ikavski, te ga stoga nije uključila u svoju disertaciju, ali je kasnije u više navrata pisala o govoru Klane (Lukežić 1995: 63–64; Lukežić 1998: 7–8; Lukežić 1990: 23). U siječnju iste godine Vesna Griginović je na savjet Ive Lukežić magnetofonski snimila te kasnije u svojoj diplomskoj radnji obradila govor Klane (Lukežić 1998: 8–9; Lukežić 1995: 63–64).

Iva Lukežić je tri godine kasnije pisala o klanjskome govoru u svome članku *O dvama ikavskim čakavskim govorima u sjevernom Hrvatskom primorju* (Lukežić 1995: 63, 70), te ponovno 1995. godine u izvornome znanstvenom radu *Čakavski mjesni govor Klane* (Lukežić 1995: 63–71). 1998. godine objavljena je knjiga *Govori Klane i Studene* Ive Lukežić, najznačajnija i najdetaljnija knjiga o klanjskome (i studenjskome) govoru (Lukežić 1988).

Klanjski govor i dalje ostaje predmet zanimanja, pa 2001. godine Ivana Starčić piše diplomski rad pod naslovom *Germanizmi u mjesnome govoru Klane*, a iste godine i na istu temu objavljen je stručni članak Željke Šarčević (Šarčević 2001: 313–319).

U svojoj knjizi *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje* Josip Lisac klanjski govor uvrštava u kopneni poddijalekt južnočakavskoga dijalekta (Lisac 2009: 161).

O utjecaju stranih jezika na govor Klane pisala je i Ana Babić 2011. u članku *Talijanizmi u mjesnom govoru Klane* (Babić 2011: 69–103).

4. Značajke klanjskoga govora

Kako je već navedeno, najveći i najznačajniji doprinos istraživanju mjesnoga govora Klane dala je Iva Lukežić, ponajprije svojom knjigom *Govori Klane i Studene*.

Klanjci su se na osnovi svoga govora u prošlosti smatrali kajkavcima ili Slovincima² (zbog korištenja zamjenice *kaj* i nekih slovenskih riječi), a taj su svoj stav podijelili i s I. Lukežić za njenog istraživanja 1985. godine (Lukežić 1995: 64). Svojim je istraživanjima I. Lukežić na temelju alijetetnih, alteritetnih i arealnih značajki mjesnoga govora Klane potvrdila njegovu pripadnost čakavskome narječju, preciznije sjeverozapadnome čakavskom arealu (Lukežić 1998: 10).

4.1. Alijetetne jezične značajke

Od općečakavskih, samo čakavskih jezičnih značajki govora Klane navodi I. Lukežić najprije sedam oblika zamjenice *ča*, koja je vrhunski kriterij za određivanje pripadnosti čakavskome narječju. Zamjenica *ča* u klanjskome se govoru upotrebljava u značenju neodređenih zamjenica za neživo ('išta', 'nešto', 'štogod', 'bilo što') (Lukežić 1995: 64–65; Lukežić 1998: 18), naprimjer u rečenici „Maš li ča za jist?“³ Genitiv zamjenice *ča* u Klani glasi *čeza* (Lukežić 1998: 18): „Je li čeza drugiga?“⁴

²Tijekom istraživanja frazema mjesnoga govora Klane, potaknuta tvrdnjom kako su se Klanjci ranije smatrali kajkavcima ili Slovincima, upitala sam svoje sugovornike, odnosno ispitanike smatraju li oni sebe čakavcima, kajkavcima ili pak Slovincima, na što sam dobila jednoglasan odgovor kako oni sebe vide samo kao Klanjce (odnosno Klanjice), a ne kao čakavce, kajkavce ili Slovence.

³Primjer preuzet iz razgovora Ade Bratović i Ivanke Medvedić.

⁴Primjer preuzet iz razgovora Ade Bratović i Ivanke Medvedić.

Alijetetna je značajka čakavskoga narječja i upotreba priloga *zač*, *poč*, *nač*, *vač*, koji su po podrijetlu oblici zamjenice *ča*, a također ih nalazimo u govoru Klane (Lukežić 1995: 65; Lukežić 1998: 19): „A zač?“, „Poč greš va grad?“, „Nač ću to dit?“, „Vač ću to dit?“⁵

Od zamjenice *ča* razvio se prilog *zač*, a od njega veznik *aš* koji je ovjeren u klanjskome govoru (Lukežić 1995: 65; Lukežić 1998: 19–20): „Aš smo prvo kišu storili...“⁶

Zamjenica *kaj* koristi se u govoru Klane u značenju upitne i odnosne zamjenice za neživo ('što') (Lukežić 1995: 65; Lukežić 1998: 23): „Kaj san tela?“⁷ Ova zamjenica ne pripada čakavskome narječju, a u govor Klane vjerojatno je došla iz susjedne Slovenije. Zamjenica *ča* u klanjskome je govoru starija od zamjenice *kaj*, što dokazuje uporaba zamjenice *ča* i zamjeničkih oblika, koji ujedno potvrđuju klanjski kao čakavski govor (Lukežić 1995: 65).

Alijetetna čakavska značajka govora Klane je i čakavska nepreventivna puna vokalizacija poluglasa u slabu položaju, koja se osim u zamjenici *ča* ostvaruje kod prijedloga *va*⁸, u osnovi riječi *malin*⁹, u prilogu *kadi*, u supletivnome liku osnove lične zamjenice za prvo glagolsko lice *man-* (npr. *mani* u dativu), u prezentskoj osnovi glagola *zet* (npr. *zamen*) te u infinitivnoj i prezentskoj osnovi glagola *sisati* (npr. *sasat*) (Lukežić 1995: 66; Lukežić 1998: 24–29).

Sljedeća je alijetetna čakavska značajka klanjskoga govora dvojak refleks prednjega nazalnog samoglasnika *ɛ*, koji se može ostvariti kao *a* ili *e* (Lukežić 1995: 66; Lukežić 1998: 30–32) (npr. *imet dug (doug) jezik (zajik) <kot krava rep>, imet jezik kot lopatu*).

⁵Primjeri preuzeti iz: Lukežić 1998: 19.

⁶Primjer preuzet iz: Lukežić 1998: 20.

⁷Primjer preuzet iz: Lukežić 1995: 65.

⁸Prijedlog *va* ima položajnu inačicu *v*, koja se ostvaruje kada riječ koja slijedi iza prijedloga započinje samoglasnikom. V. više u: Lukežić 1998: 25-27.

⁹U Klani nalazimo i toponim *Malinica* i obiteljski nadimak *Malinarovi*. V. više u: Lukežić 1998: 27.

Alijetetan je i akcenatski sustav mjesnoga govora Klane, koji pripada najstarijemu tipu hrvatske akcentuacije (naziva ga se u literaturi osnovnom čakavskom akcentuacijom ili starim akcenatskim sustavom). Sadrži kratki silazni ili brzi akcent, dugi silazni i dugi uzlazni ili starohrvatski (čakavski) akut (zavinuti naglasak), koji se nalaze na starim mjestima, odnosno na istim položajima kao i u starohrvatskome jeziku. Vokali ispred i iza naglasaka mogu biti dugi, što je značajka koju su zadržali najstariji tipovi čakavskih govora. Nenaglašene duljine mogu stajati ispred i iza svakog naglasaka, a to je najstariji model među govorima sa starim naglasnim sustavima (Lukežić 1995: 66; Lukežić 1998: 32–34).

Jedan je od alijeteta ovjerenih u mjesnome govoru Klane izmjena šumnika u zatvorenu slogu. Šumnici (ili pravi konsonanti) najnapetiji su glasovi te se na dočetu sloga reduciraju ili zamjenjuju konsonantima slabije napetosti, npr. *niš* (< *nič*), *hoj* (< *hod*), *eno* (< *edno*) (Lukežić 1995: 66; Lukežić 1998: 38–41).

Posljednja, ali ne i manje važna alijetetna značajka klanjskoga govora su tipično čakavski oblici pomoćnoga glagola *biti* za tvorbu kondicionala. U Klani ta paradigma glasi: *bin*, *biš*, *bi*, *bimo*, *bite*, *biju* (Lukežić 1995: 66; Lukežić 1998: 41–42).

4.2. Alteritetne jezične značajke

Kao čakavske jezične crte mjesnoga govora Klane, kakve su svojstvene i drugim narječjima hrvatskoga jezika ili njemu srodnim jezicima Iva Lukežić navodi devet značajki.

Alteritetan je ikavski refleks jata. Vokal *i* u govoru Klane nalazi se na mjestima gdje je ranije stajao praslavenski i starohrvatski jat. Ikavski refleks jata nalazi se u korijenskim morfemima, npr. *besida* (< *besęd-* < *besęd-*), *bižat* (<

bęg- < *bęg-*), *bilit* (< *bęł-* < *běl-*); u tvorbenim morfemima, npr. *kolino* (< *-ęn-* < *-ęn-*), *doli* (< *-ę* < *-ę*); i u relacijskim morfemima, npr. *mani* (< *-i* < *-ę* < *-ę*), *takovih* (< *-ęhə* < *-ęhv*), *z dvimi* (< *-imi* < *-ęmi* < *-ęmi*) (Lukežić 1995: 66-67; Lukežić 1998: 43– 45, 69–74).¹⁰ Značajka su klanjskoga govora i pseudoikavizmi¹¹: vokal *i* javlja se i na mjestu iskonskoga vokala *e*, npr. *kiga* (< *kega*), *sig*a (< *sega*), *prestrašeniga* (< *prestrašenega*) (Lukežić 1995: 67).

U Klani je prisutan i ekavski refleks jata (npr. *seno*, *imet*, *potljer*), no u manjem broju riječi koje su u klanjski govor ušle iz susjedne ekavske Kastavštine (te riječi pripadaju sekundarnome leksičkom sloju) (Lukežić 1995: 67; Lukežić 1998: 75).

Inventar samoglasničkih fonema također je čakavska jezična značajka nižega razlikovnog hijerarhijskog ranga. Mjesni govor Klane sadrži samoglasničke jedinice /a/, /e/, /o/, /i/, /u/ i slogotvorni sonant /r/. Svaka od jedinica ima i dugu i kratku varijantu, i svaka može biti naglašena i nenaglašena. Duge inačice samoglasnika i slogotvornoga sonanta mogu se ostvariti bez akcenatske siline, to jest kao nenaglašene duljine, i kao takve se mogu ostvariti i ispred i iza svih triju naglasaka. Na dugim varijantama samoglasnika i slogotvornoga sonanta koji su nosioci siline mogu se ostvariti oba duga naglasaka akcenatskoga sustava govora Klane (dugosilazni i zavinuti naglasak). Kratke inačice samoglasnika i slogotvornoga sonanta mogu se ostvariti kao nenaglašene kračine, a javiti se mogu i ispred i iza svih triju akcenata. Ako nose silinu, na kratkim se varijantama samoglasnika i slogotvornoga sonanta ostvariti može samo kratki naglasak. Prema samoglasničkom inventaru i odnosima u

¹⁰ Čakavski ikavski govori potječu iz srednje Dalmacije počevši od Novigrada na obali i na otocima južnije od Ugljana, Dugoga otoka i sjevernoga dijela Pašmana, što znači da su ikavci s tih prostora tijekom turskih osvajanja naselili današnje klanjsko područje na kojem su u to doba autohtoni bili jedino ekavski čakavski govori. V. više u: Lukežić 1995: 67-68; Lukežić 1998: 74.

¹¹ Pseudoikavizmi se javljaju i u drugim čakavskim govorima koji sa sjeveroistočne strane obrubljaju čakavski teritorij, npr. u ekavskim govorima Rupe i Lipe i u ikavsko-ekavskim govorima Zlobina i Hreljina (Lukežić 1995: 67).

samoglasničkome sustavu govor Klane pripada sustavu konzervativnih govora (Lukežić 1998: 78–83).

Alteritetan je i suglasnički inventar mjesnoga govora Klane, koji se sastoji od dvadeset i četiri fonema: /b/, /c/, /č/, /t/, /d/, /d'/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /l'/, /m/, /n/, /n'/, /p/, /r/, /s/, /š/, /t/, /v/, /z/, /ž/. Izuzev fonema /d'/ koji je novija jedinica, prikazani je inventar popunjen i određen u ishodišnome jeziku tijekom dijalekatske diferencijacije u njemu. Prema artikulacijskim značajkama i izgovornim vrijednostima u odnosu na ostale podsustave hrvatskoga jezika izdvajaju se fonem /t'/ i njegov zvučni parnjak /d'/, koji ne pripadaju alteritetnim značajkama (Lukežić 1998: 83–84).

Jedan od alteriteta ovjerenih u klanjskome govoru je zamjena dočelnoga fonema /m/ sa /n/, koja je karakteristična za sve čakavske i štokavske govore duž jadranske obale ili u njezinu zaleđu. Zamjena se provodi na dočetu relacijskoga morfema, u lokativu i instrumentalu jednine te dativu množine imeničkih riječi (npr. *klanjskin*), u prvome licu jednine prezenta (npr. *povidan*) i prvome licu jednine oblika za tvorbu kondicionala (npr. *bin*) (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 87–89).

Sljedeći je alteritet redukcija fonema /v/ na početku suglasničke skupine, a kao rezultat toga slog (i riječ) počinje zvučnim konsonantom, npr. *se* (< **vbs*); sonantom, npr. *nutar* (< **vbn*); ili samoglasnikom, npr. *unest* (< **vbn*) (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 89–92).

Među alteritete u mjesnome govoru Klane ubraja se i neizmijenjena praslavenska konsonantska skupina *čr*, npr. *črn*, *črišnja* (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 92–93).

Rotacizam (zamjena fonema /ž/ i /g/ sa /r/) je također jedan od alteriteta u klanjskome govoru, a javlja se u palataliziranim i nepalataliziranim oblicima

prezentske osnove glagola *moći*, npr. *moren*, *moreš*, *moreju* (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 93).

U govoru Klane, kao i u ostalim čakavskim te u kajkavskim i staroštokavskim dijalektima, na granici prefiksalnog i korijenskog morfema u prezentskoj osnovi glagola s osnovom /id-/ ostvaruje se skupina /jd/, npr. *najdeš* (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 93–94).

Alteritetna je značajka mjesnoga govora Klane i zadržan stari sustav padežnih oblika za množinu, a ostvaruje se kao neproširena osnova jednosložnih imenica muškoga roda (npr. *brati*, *z voli*), ništični relacijski morfem u genitivu imenica ženskoga i srednjega roda (npr. *šest lit*, *od besid*), stariji ništični i noviji relacijski morfem /i/ u genitivu imenica muškoga roda (npr. *par dan*), relacijski morfem /on/ odnosno /en/ u dativu imenica muškoga i srednjega roda (npr. *susidon*, *konjen*), relacijski morfem /an/ u dativu imenica ženskoga roda (npr. *kokošan*), relacijski morfem /ih/ u lokativu imenica muškoga i srednjega roda (npr. *po brdih*), relacijski morfem /ah/ u lokativu imenica ženskoga roda (npr. *po kišah*), relacijski morfem /i/ u instrumentalu imenica muškoga i srednjega roda (npr. *z voli*), relacijski morfem /ami/ u instrumentalu imenica ženskoga roda (npr. *z matikami*) (Lukežić 1995: 68; Lukežić 1998: 94–96).

4.3. Arealne jezične značajke

U govoru Klane zastupljen je velik broj jezičnih značajki sjeverozapadnoga čakavskog areala i nešto manji broj značajki rubnoga sjeverozapadnog međudijalekta (Lukežić 1998: 97–98).

Jezičnim značajkama starosjedilačkih govora sjeverozapadnoga čakavskog areala pripadaju sjevernočakavska metatonija (duljenje kratkoga u dugi silazni akcent na samoglasniku osnove višesložnih pridjeva određenoga

lika i na samoglasniku prezentske osnove, npr. *nakrcâju*); upotreba upitne i odnosne zamjenice *ki* za živo u značenjima 'tko' i 'koji'; redukcija sonanta /v/ unutar sljedova sa sonantom /r/ (npr. *storeno*); zanijekani oblici prezenta glagola *biti* (*nis, nisi, ni, nismo, niste, nisu*) i *imati* (*niman, nimaš, nima, nimamo, nimate, nimaju*); sintaktička distribucija kratkih zamjeničkih i glagolskih oblika (u starosjedilačkim sjevernočakavskim govorima postoje samo kratki oblici osobnih zamjenica i glagola *biti* i *htjeti*, a mogu biti i naglašeni i nenaglašeni, te se mogu ostvariti i na apsolutnome početku rečenice ili sintaktičkoga sklopa); izostanak jotacije suglasnika *t* u infinitivu glagola *prit*, u osnovi rednoga broja *treći* (*treta, treto, trete*) i u trećemu licu množine prezenta glagola *tet* (*oni te*); oblici pokaznih, posvojnih, upitnih i odnosnih, neodređenih zamjenica i množinski padežni oblici osobnih zamjenica za treće glagolsko lice identični onima u susjednim starosjedilačkim sjevernočakavskim sustavima; proširak osnove konsonantom *t* u svim padežima osim u nominativu i vokativu jednine u hipokoristika muškoga i ženskoga roda i iz njih izvedenih pridjeva (npr. *Jerkota, Katete*); upotreba riječi i sintaktičkih struktura koje pripadaju specifičnome sjevernočakavskom leksiku (npr. *gren/ren, šotobrage, brižan*) (Lukežić 1995: 68–69; Lukežić 1998: 98–110).

Jezične značajke rubnosti Iva Lukežić dijeli na dva tipa. Značajke prvoga tipa rezultat su starijeg a šireg, a značajke drugoga tipa rezultat novijeg a užeg teritorijalnog, međudijalekatnog i međujezičnog dodira (Lukežić 1998: 123). Od značajki stare, primarne rubnosti u mjesnome govoru Klane ovjerena je izmjena krajnjega slogovnog fonema /l/ i krajnjega slogovnog fonema /v/ u /ʋ/ (npr. *pepeʋ, prišau; žiʋ, ouce*); relacijski morfem /i/ u lokativu jednine imenica svih triju rodova (npr. *na cisti*), i osobnih zamjenica za prvo i drugo glagolsko lice; relacijski morfem /u/ u instrumentalu jednine imenica i imeničkih riječi ženskoga roda (npr. *z vodu*) (Lukežić 1998: 145–150). Od značajki međudijalekta sjevernozapadnoga rubnog areala (novije rubnosti) u Klani su

potvrđeni pojedinačni primjeri potpunoga zatvaranja prednaglasnoga kratkog /o/ u /u/ (npr. *kulik*); refleks jata koji se ne uklapa u poznatu sliku o predmigracijskoj čakavštini; samoglasnik *o* koji se, uz samoglasnik *u*, javlja na mjestu nekadašnjega stražnjeg nazala /o/ (npr. *naročaj*, *sobota*); relacijski morfem /i/ u dativu i lokativu jednine riječi sa zamjениčkom i pridjevskom deklinacijom (npr. *va eni jami*); nominativ lične zamjenice za prvo lice jednine *jast*; gramatički hiperikavizam u relacijskim morfemima u genitivu jednine muškoga i srednjega roda (npr. *kakoviga*), u akuzativu kada se imenička riječ odnosi na biće (npr. *kiga*), u dativu (i analogijom u lokativu, gdje je moguć i stariji oblik) jednine muškoga i srednjega roda (npr. *drugimu*); posvojni pridjevi na /-t'/ izvedeni od muških i ženskih hipokoristika (npr. *Iveć*, *Markoć*), od kojih su se razvili i obiteljski nadimci (npr. *Iveći*, *Markoći*); okrnjena osnova kraćih oblika osnove nesvršenoga prezenta glagola *biti* (npr. *bun*, *buš*, *bu*, *bumo*, *bute*, *buju*); različiti refleksi starojezičnoga slogotvornog /l/ (/u/: *vuk*; /li/: *vlič*; /ou/: *souza*; /o/: *sonce*); upotreba zamjenica *ča* i *kaj*; generalizacija relacijskoga morfema trećega lica množine prezenta s dočetnim samoglasnikom *u* (npr. *moreju*, *dajeju*); zamjena prijedloga *s* prijedlogom *z* (npr. *z malu dicu*), dok je prijedlog *iz* zadržao izvorni oblik i značenje (npr. *iz Istre*), a *z* kao prefiks složenica udružuje značenja prijedloga *iz* i *s* (npr. *zmišano*, *speć*); specifični leksemi koji su oblikom isti ili s fonološki varijantnim oblicima i značenjima kao u susjednim govorima (npr. *kiša*, *oća*, *ćedan*); leksemi za koje nema potvrde u starosjedilačkim sjeverozapadnim čakavskim govorima ni u govorima dodirnoga gorskokotarskog rubnog areala, a potvrđeni su u djelima starije hrvatske ili pučke književnosti ili u prostorno udaljenim govorima (npr. *bitvica*, *dit*) (Lukežić 1998: 150–168).

5. Frazeologija

Frazeologija je jedna od mlađih jezikoslovnih disciplina. Razvila se unutar leksikologije, a kao zasebna disciplina počinje se razvijati u bivšemu Sovjetskom Savezu od sredine 20. stoljeća, odnosno nakon objavljivanja rada *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku* Viktora Vladimiroviča Vinogradova 1947. godine. Uskoro se zanimanje za frazeologiju javlja i u ostalim slavenskim zemljama (Fink-Arsovski 2002: 6).

U Hrvatskoj se frazeologija počela razvijati sedamdesetih godina 20. stoljeća, i to zahvaljujući Antici Menac, autorici prvoga rada frazeološke tematike u Hrvatskoj (*O strukturi frazeologizama*, Menac 1970/1971). Menac je oko sebe okupila grupu frazeologa koji su postali jezgra Zagrebačke frazeološke škole (Fink-Arsovski 2002: 6; Opašić 2011: 188).

Osim Antice Menac, utemeljiteljice hrvatske frazeologije, veliko ime hrvatske frazeologije je Josip Matešić, autor prvoga frazeološkog rječnika hrvatskoga jezika (*Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* iz 1982. godine) (Opašić 2011: 188; Fink-Arsovski 2010: 5).

Značajan doprinos hrvatskoj frazeologiji dala je i Željka Fink-Arsovski, autorica prve hrvatske frazeološke monografije (*Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Fink-Arsovski 2002) (Opašić 2011: 188).

Menac, Matešić i Fink-Arsovski napisali su i druga značajna frazeološka djela, a zbog njihove važnosti i poticaja za daljnji razvoj te discipline, Maja Opašić navodi kako oni „čine trolist hrvatske frazeologije“ (Opašić 2011: 188).

Termin frazeologija (nastao od grčkih riječi *phrasis* 'izraz' i *lógos* 'riječ, govor') ima dva značenja. Prvo se odnosi na lingvističku disciplinu koja proučava frazeme, a drugo na ukupnost frazema nekoga jezika (Fink-Arsovski 2002: 5; Samardžija 1998: 93; Menac 2014: 5).

Osnovna jedinica frazeologije je frazem (Samardžija 1998: 93; Fink-Arsovski 2002: 6; Menac 2007: 10; Menac 2014: 5). Frazem se u literaturi ranije nazivao frazeologizmom, idiomom i idiomatskom frazom, a danas se koristi termin frazem koji je stvoren po uzoru na druge jedinice jezičnoga sustava (npr. morfem, fonem, leksem) (Turk 1994: 37).

Frazem ili frazeološka sveza riječi (Menac 2007: 11) sastoji se od najmanje dviju sastavnica, odnosno od dviju autosemantičkih riječi ili od kombinacije autosemantičke i sinsematičke riječi, koje karakterizira cjelovitost i čvrsta struktura (Fink-Arsovski 2002: 6).

Značajka je frazema njegova ustaljenost ili reproduktivnost, što znači da se on ne stvara u govornome procesu, već se uključuje u diskurs kao zapamćena, usvojena ili naučena cjelina. Frazem tako postaje dio rečeničnog ustrojstva te obavlja u rečenici sintaktičku funkciju ili se koristi kao zasebna cjelina odnosno rečenica (Fink-Arsovski 2002: 6).

Za frazeme je karakteristična slikovitost sadržana u takozvanome semantičkom talogu odnosno dubinskoj strukturi. Ona pridonosi razumijevanju frazeološkoga značenja unatoč desemantizaciji (Fink-Arsovski 2002: 6–7).

Desemantizacija ili semantička preoblika zahvaća sve ili dio sastavnica frazema, pa razlikujemo potpunu desemantizaciju (kada su sve komponente frazema preoblikovane, a pri određivanju značenja frazema ne koristi se niti jedna njegova sastavnica, npr. *dok si rekao keks* 'brzo, odmah, u najkraće vrijeme, u najkraćem roku, velikom brzinom') i djelomičnu desemantizaciju (kada je samo dio komponenti frazema izgubio prvotno značenje, a pri

definiranju frazema najčešće se upotrebljavaju i nedesemantizirane sastavnice, npr. *raditi na crno* 'raditi ilegalno, na nezakonit način') (Fink-Arsovki 2002: 6–7).

Ekspresivnost i (najčešće negativno) konotativno značenje također karakteriziraju frazeme (Fink-Arsovski 2002: 7).

Navedena obilježja frazema odnose se na frazeme u užem smislu¹², a upravo će takvi frazemi biti prikazani u ovome radu.

Tri su osnovna oblika frazeološke analize: semantički, sintaktički i strukturni. „Semantička se analiza bavi frazeološkim značenjem, načinom njegova formiranja, motiviranošću, porijeklom frazema itd., sintaktička se odnosi na uključivanje frazema u rečenično ustrojstvo, na određivanje njegove funkcije, dok se strukturna bavi čisto formalnom stranom: opsegom frazema, leksičkim sastavom i određivanjem sintaktički glavne (noseće) komponente.“ (Fink-Arsovski 2002: 8). Frazemi su u ovome radu analizirani strukturno.

Prema opsegu se frazemi dijele na fonetske riječi, frazemske sintagme i frazeme sa strukturom rečenice. Frazemi fonetske riječi opsegom su najmanji. Najčešće se sastoje od jedne autosemantičke i jedne ili više sinsemantičkih riječi, a one zajedno čine jednu naglasnu cjelinu. Frazemska sintagma sastoji se od najmanje dviju punoznačnih riječi s isto toliko naglasnih cjelina. Prema sintaktički glavnoj riječi zavisne se frazemske sintagme dijele na nekoliko skupina, a najbrojnije su imeničke (supstantivne), glagolske (verbalne) i pridjevske (adjektivne). U nezavisnoj frazemskoj sintagmi sastavnice nisu u gramatički zavisnom odnosu (Fink-Arsovki 2002: 8). Frazemi sa strukturom rečenice mogu biti dio druge rečenice ili širega konteksta, a mogu stajati i

¹²Frazeme u širem smislu ne karakteriziraju ekspresivnost, konotacija, slikovitost i desemantizacija. V. više u: Fink-Arsovski 2002: 7-8.

samostalno. Oni mogu biti dvodijelne rečenice, rečenice s neizrečenim odnosno skrivenim subjektom, eliptične rečenice, složene i zavisne rečenice (Kovačević 2012: 58–62).

5.1. Dijalektna frazeologija

Od devedesetih godina 20. stoljeća u Hrvatskoj je sve veći interes i za dijalektnu frazeologiju.

Teorijski se kajkavskoj frazeologiji posvetila Jela Maresić (*Leksikografska obrada frazema u kajkavskim dijalekatnim rječnicima*¹³). Maresić je također dala i velik doprinos istraživanju kajkavskih frazema (*Frazemi u govoru Kloštra Podravskog*¹⁴; *Iz frazeologije govora Podravskih Sesveta*, Maresić 1994; *Mali frazeološki rječnik govora Podravskih Sesveta*¹⁵). Mira Menac-Mihalić obradila je frazeme križevačko-podravskih govora (*O frazeologiji križevačko-podravskih kajkavskih govora*, Menac-Mihalić 2007; *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima* u suradnji s Jelom Maresić, Maresić 2008). Kajkavskom frazeologijom bavila se i Anđela Frančić (*Iz frazeologije međimurske kajkavštine*¹⁶).

Frazeologiju ikavskih štokavskih govora proučavale su Tomislava Bošnjak (*Frazemi u lovrečkome govoru kojima se opisuje izgled*¹⁷; *Frazemi u lovrečkome govoru kojima se izriču osobine*¹⁸) i Mira Menac-Mihalić (*Iz frazeologije novoštokavskih ikavskih govora južne Hrvatske*¹⁹; *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*, Menac-Mihalić 2005). Menac-Mihalić

¹³ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 42.

¹⁴ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 42.

¹⁵ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 42.

¹⁶ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 27.

¹⁷ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 14.

¹⁸ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 14.

¹⁹ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 52.

bavila se također slavonskom frazeologijom (*Iz frazeologije slavnskoga dijalekta*²⁰; *Strano u slavonskoj frazeologiji*²¹).

O čakavskoj frazeologiji danas postoji dvadesetak radova, što uključuje znanstvene i stručne članke, knjige, monografije, poglavlja u knjigama, rječnike, diplomske i završne radnje. Teorijskim dijelom bavile su se Sanja Bogović (*Frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima*, Bogović 1997) i Sanja Vulić (*Frazemi u rječnicima izvornih čakavskih govora*, Vulić 1999; *Leksikografska obradba frazema u budućem velikom sintetskom rječniku izvornih čakavskih govora*, Vulić 2003). Frazeologiju ekavskih čakavskih govora istraživale su Silvana Vranić (*Iz kostrenske frazeologije*, Vranić 2005), Marija Barišić (*Frazeologija mjesnoga govora Krcula*, u suautorstvu sa Silvanom Vranić²²), Ivana Nežić (*Romanizmi u frazemima južnih labinskih govora*, Nežić 2010) i Antonela Deželić (*Frazeologija mjesnoga govora Orleca*, Deželić 2011). Frazeologija ikavsko-ekavskih čakavskih govora bila je predmet zanimanja Sanje Bogović (*Frazeologija grobničkih govora*, Bogović 1996; *Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnoga govora Drage*, Bogović 1999), Marije Turk (*Frazeologija krčkih govora*, Turk 1998; *Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora)*, Turk 1997), Nade Peršić (*Frazeologija govora Kršana*²³) i Mihaele Matešić (*Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga*, Matešić 2006; *Rječnik frazema mjesnoga govora Vrbovskoga*, Matešić 2007). Antica Menac i Mira Menac-Mihalić proučavale su frazeme u ikavskim čakavskim govorima (*Frazeologija suvremenih bračkih čakavskih pjesnika*, Menac 1998; *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*, Menac-Mihalić 2011).

²⁰ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 53.

²¹ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 53.

²² Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 12.

²³ Podatak preuzet iz: Fink-Arsovski 2010: 78.

6. Strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane

Poredbeni frazemi poseban su strukturni tip frazema. Oni se od poredbe (komparacije) razlikuju ustaljenom upotrebom i cjelovitošću (Fink-Arsovski 2002: 10–11). Među osnovnim strukturnim tipovima poredbenih frazema razlikujemo trodijelni i dvodijelni tip. Trodijelna struktura sastoji se od dijela koji se uspoređuje (A-dio), poredbenog veznika (B-dio) i komponente s kojom se uspoređuje, odnosno komponente koju se stavlja u odnos s A-dijelom (C-dio). Kod dvodijelnih poredbenih frazema izostaje A-dio (Fink-Arsovski 2002: 12). U mjesnome govoru Klane poredbeni veznik glasi *kot*.

6.1. Trodijelni poredbeni frazemi

Trodijelni poredbeni frazemi mogu imati strukturu frazemske sintagme i rečeničnu strukturu (Fink-Arsovski 2002: 12).

6.1.1. Trodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme

U mjesnome govoru Klane ovjereno je pet podtipova trodijelnih poredbenih frazema sa strukturom frazemske sintagme: glagolski, pridjevski, priložni, imenički i zamjenički.

6.1.1.1. Glagolski frazemi

1) Glagol + poredbeni veznik + imenica: bat se *koga*, *čeza* kot ognja; bit kot drača; bit kot preslica; bit kot pust; bit kot strašilo; bit kot šimija (opica); bit kot trubilo; bit kot turica; bit kot vrtiprah; dilat kot črnac; dilat kot črv; dilat kot konj (tovar); drhtat (trest se) kot šiba (prut); govorit kot papagalo; lajat kot pas; letit kot strila; mučit se / namučit se kot blago; pisat kot mačka; prest kot mačka; prežat kot pas; pušit kot Turčin; režat kot pas; smijati se kot trubilo; smrdit kot prč; spat / zaspat kot anđelić; spat / zaspat kot cok; spat / zaspat kot klada; spat / zaspat kot pouh; teć kot urica; teć kot zajac; vrtat kot črv; živit kot car

2) Glagol + poredbeni veznik + prijedlog + imenica: bit kot na iglah; hodit kot po jajci; odgovorit kot iz topa

3) Glagol + poredbeni veznik + poimeničeni (glagolski) pridjev: govorit kot navijen; hodit kot prekinjen (polomljen); moučat kot zalit; ostat kot oparen; prit kot naručen; spat / zaspat kot zaklan; vlić se kot krepana (prebita) mačka

4) Glagol + poredbeni veznik + pridjev + imenica: bit kot slipo pišće

5) Glagol + poredbeni veznik + pridjev + imenica + prijedlog + imenica: peštat se kot <huda> stomanja v rit

6) Glagol + poredbeni veznik + prijedlog + pridjev (zamjenica) + imenica: bit briga kot za lanjski snig; čuvat kot pod staklenin zvonon *koga*

7) Glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: bit kot bačva bez dna; bit kot miš 'z muke; bižat kot vrag od tamjana; čuvat *koga*, *ča* kot malicu va oku; čuvat *koga*, *ča* kot oči va glavi; živit kot bubrih va loju

8) Glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica: gledat (blenit) kot tele va šara vrata

9) Glagol + poredbeni veznik + imenica + imenica u genitivu + prijedlog + imenica: čuvat (držat) *koga* kot kap rose (vode) na dlanu

10) Glagol + imenica + poredbeni veznik + imenica: imet jezik kot lopatu; imet obraz kot poplat; imet šoljdi kot blata

11) Glagol + pridjev + imenica + poredbeni veznik + imenica + imenica: imet dug (doug) jezik (zajik) <kot krava rep>

12) Glagol + poredbeni veznik + dvije imenice vezane veznikom i: bit kot dan i noć; bit kot prst i nohat; bit kot ulje i oganj (plamik); gledat se kot pas i mačka; imet se rad (radi) kot pas i mačka

13) Glagol + poredbeni veznik + imenice (poimeničeni pridjev) + infinitiv: znat kot vodu pit

6.1.1.2. Pridjevski frazemi

1) Pridjev (glagolski pridjev) + poredbeni veznik + imenica: badar kot zajac; bedast kot tele (kokoš, tovar); bistar kot pomija; bistar kot zec; biu kot snig (sir, jogurt); blatan kot prase; blid kot krpa; brz (hitar) kot strila; čist kot suza (souza); črljen kot jabouko; črljen kot pomidor; črn kot Cigan; črn kot šmir; dobar kot anđelić; dobar kot kruh; dosadan kot bouha (šenac); dosadan kot lijavica; drit kot topou (svića); glup kot noć; gljuh kot noć; gorak kot žuč; hitar kot zajac; lačan kot pas (vuk); lagak kot pero; lajau kot breče; lin kot tovar; lip kot jabouko; lip kot pust; lip kot rožica (slika, anđelić); lipa kod pupa (slika); majhan kot žok; mokat kot miš; nagaū kot plamik (frminant); ofrčan kot tić; pijan kot čep; pijan kot prase; siu kot golub; sladak kot cukar; smrdliju kot tvor; smržnjen kot štrocalj; smućen kot kokoš; spor kot puž; suh kot bakalar; suh kot papar; suh kot slama; šegaū kot lisica; špičast kot trn; štufovan kot rit; trd kot kamik (balin); trdoglau kot tovar; trudan kot pas (breče, tovar); velik kot gora; veseū kot tić; vridan kot črv; zdrav kot drin; zmantran (umoran) kot tovar; žejan kot pas (breče); žukak (žuhak) kot pelin

2) **Pridjev + poredbeni veznik + pridjev + imenica:** grd kot <škura> noć; skup kot suho zlato; trmast kot talijanska mula; žiḡ kot živo srebro

6.1.1.3. Priložni frazemi

1) **Prilog + poredbeni veznik + imenica:** čaro kot dan; trdo kot bat

2) **Prilog + poredbeni veznik + pridjev + imenica:** škuro kot škura noć

3) **Prilog + poredbeni veznik + prijedlog + imenica:** drito kot po špagu; škuro kot va grobu (va rogu)

6.1.1.4. Imenički frazemi

1) **Imenica + poredbeni veznik + imenica:** glava kot balon (bačva); kiša kot štala

6.1.1.5. Zamjениčki frazemi

1) **Zamjenica + poredbeni veznik + imenica:** sam kot pas

6.1.2. Trodijelni poredbeni frazemi s rečeničnom strukturo

Među trodijelnim poredbenim frazemima s rečeničnom strukturo utvrđeno je pet podtipova u klanjskome govoru: dvodijelne rečenice, rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom, eliptične rečenice, složene rečenice i zavisne rečenice.

6.1.2.1. Dvodijelne rečenice²⁴: kot kača ka spod stine
ujida

6.1.2.2. Rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom²⁵: gre *komu ča* kot po loju; gre *komu ča* kot podmazano; je *koga* kot Panicolovih vrazi; ko da je *ki* va zemlju propaḡ; ko da je *ki* z neba paḡ; ko da je *ki* za Bogon kamenje hitaḡ; ko da zidu govorin; melje *ki* kot broštulin; pada (teče, cidi, lije) kot s kabla; rije *ki* kot krt

6.1.2.3. Eliptične rečenice: na volji *ti* kot stari babi ples

6.1.2.4. Složene rečenice: drži se *ki* ko da *mu* je palica v riti; otpravlja se *ki* ko da se ženi; plesat kako drugi sope; plesat kot kaj drugi sope; teć (bižat) ko da *koga* <si> vrazi gone

6.1.2.5. Zavisne rečenice: kako (kot) Bog zapovida; ko da je *ki ča* kravi s trupca stegniḡ (zneḡ); ko da je *ki* metlu pojiḡ; ko da je *ki* su pamet svita popiḡ (pobraḡ, pojiḡ); ko da je *ki* va drače paḡ; ko da je *ki* vragu 'z vriće ušaḡ; ko da je *ki* z nogu pisaḡ; ko da je krava *koga* polizala (oblizala); ko da ni *ki* ni slaniga zrna vidiḡ; ko da se je *ki* z mačkami drapaḡ (spaḡ)

6.2. Dvodijelni poredbeni frazemi

Dvodijelni poredbeni frazemi izraženi su fonetskom riječju i frazemskom sintagmom (Fink-Arsovski 2002: 19).

6.2.1. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom fonetske riječi

²⁴ U frazemima sa strukturom dvodijelne rečenice izrečeni su subjekt i predikat (Kovačević 2012: 58).

²⁵ U ovom je podtipu subjekt skriven odnosno neizrečen, a može se iščitati iz glagolskog oblika ili konteksta (rečenice u koju je frazem uklopljen) (Kovačević 2012: 60).

U mjesnome govoru Klane potvrđen je samo jedan podtip dvodijelnih poredbenih frazema sa strukturom fonetske riječi: imenički frazemi.

6.2.1.1. Imenički frazemi

1) Poredbeni veznik + imenica: kot furija; kot ljudi (čovik); kot propuh; kot štriga

6.2.2. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme

Od dvodijelnih poredbenih frazema u Klani je potvrđen samo jedan podtip: imenički frazemi.

6.2.2.1. Imenički frazemi

1) Poredbeni veznik + (glagolski) pridjev + imenica: kot babji zub; kot crkveni miš; kot drvena Marija; kot stara baba

2) Poredbeni veznik + prijedlog + pridjev + imenica: kot z vedra neba

3) Poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: kot kap na viji; kot kvočka na jajci; kot mačka z mladimi; kot muha bez glave; kot muha na med

4) Poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica: kot vuk va oučji koži

5) Poredbeni veznik + prijedlog + imenica + prijedlog + imenica: kot s prston v rit

7. Zaključak

Mjesni govor Klane dio je govora sjeverozapadnoga čakavskog areala, što potvrđuju poredbeni frazemi koje nalazimo i u drugim čakavskim govorima, npr. *bit kot preslica, ko da je ki za Bogon kamenje hitau, letit kot strila, mučit se / namučit se kot blago, spat / zaspat kot cok, teć (bižat) ko da koga <si> vrazi gone*. Pri usporedbi frazema u klanjskome i onih u drugim čakavskim govorima uočljivo je da među njima postoje neke manje fonološke, morfološke i(li) leksičke razlike, dok je značenje isto. No među manjim brojem frazema javlja se semantička razlika, iako su oni izrazom (gotovo) jednaki, npr. *bit kot pust* u govoru Klane ima značenje 'biti ružan, neuredan', a u govoru Orleca 'biti debeo'. Isto je i s frazomom *bit kot šimija (opica)*, koji u Klani znači 'biti spretan, okretan, neuhvatljiv', a u Orlecu 'biti smotan'.

Veći broj poredbenih frazema ovjerenih u klanjskome govoru nalazimo i u drugim hrvatskim narječjima te u hrvatskome standardnom jeziku (također uz moguće manje razlike), npr. *glup kot noć, imet dug (doug) jezik (zajik) <kot krava rep>, imet jezik kot lopatu, ko da je ki metlu pojiu, ko da je krava koga polizala (oblizala), lipa kod pupa (slika), znat kot vodu pit, živit kot bubrih va loju*, što potvrđuje pripadnost mjesnoga govora Klane hrvatskome jeziku.

U prikupljenome korpusu ističu se poredbeni frazemi koji su ovjereni samo u govoru Klane, npr. *badar kot zajac, bit kot drača, bit kot turica, bit kot vrtiprah, črn kot šmir, je koga kot Panicolovih vrazi, ko da ni ki ni slaniga zrna vidiu, majhan kot žok, na volji ti kot stari babi ples, peštat se kot <huda> stomanja v rit, smržnjen kot štrocalj*.

U prikupljenome korpusu dominiraju trodijelni poredbeni frazemi. Među njima najveći je broj glagolskih poredbenih frazema, a gotovo jednak je broj pridjevskih.

8. Sažetak

U radu je prikazana strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Klane. Nakon prikaza smještaja i povijesti Klane navode se dosadašnja istraživanja i značajke klanjskoga govora. Potom se navode ključni teorijski pojmovi u frazeologiji i do sad objavljena dijalektološka frazeološka djela. Slijedi strukturna analiza prikupljene građe. Poredbeni se frazemi dijele na trodijelne i dvodijelne. Trodijelni se dalje dijele na one sa strukturom frazemske sintagme (glagolski, pridjevski, priložni, imenički i zamjenički) i one sa strukturom rečenice (dvodijelne, rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom, eliptične, složene i zavisne rečenice). Dvodijelni se poredbeni frazemi dijele na one sa strukturom fonetske riječi (imenički) i strukturom frazemske sintagme (imenički).

9. Ključne riječi

- čakavsko narječje, ikavski dijalekt, kopneni poddijalekt, mjesni govor Klane, frazeologija, frazem, poredbeni frazem, strukturna analiza poredbenih frazema

10. Popis literature

Babić, Ana (2011), *Talijanizmi u mjesnom govoru Klane*, Zbornik Katedre Čakavskoga sabora Društva za povjesnicu Klana, 8, Klana

Bogović, Sanja (1996), *Frazeologija grobničkih govora*, Grobnički zbornik, 4, Rijeka

Bogović, Sanja (1997), *Frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima*, *Fluminensia*, br. 1-2, Rijeka

Bogović, Sanja (1999), *Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnoga govora Drage*, *Fluminensia*, br. 1-2, Rijeka

Deželić, Antonela (2011), *Frazeologija mjesnoga govora Orleca (završni rad)*, Rijeka

Fink-Arsovski, Željka (2002), *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, FF press, Zagreb

Fink-Arsovski, Željka, Kovačević, Barbara, Hrnjak, Anita (2010), *Bibliografija hrvatske frazeologije i popis frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*, Knjigra, Zagreb

Kovačević, Barbara (2012), *Hrvatski frazemi od glave do pete*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Lisac, Josip (2009), *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb

Lukežić, Iva (1990), *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka

- Lukežić, Iva (1995), *Čakavski mjesni govor Klane*, Zbornik Društva za povjesnicu Klana, 1, Klana
- Lukežić, Iva (1998), *Govori Klane i Studene*, Libellus, Crikvenica
- Małecki, Mieczysław (2002), *Slavenski govori u Istri*, HFD, Rijeka
- Maresić, Jela (1994), *Iz frazeologije govora Podravske Sesvete*, *Fluminensia*, br. 1-2, Rijeka
- Maresić, Jela (2008), *Frazeologija križevačko-podravske kajkavske govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- Matešić, Josip (1982), *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb
- Matešić, Mihaela (2006), *Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga*, *Fluminensia*, br. 2, Rijeka
- Matešić, Mihaela (2007), *Rječnik frazema mjesnoga govora Vrbovskoga*, *Fluminensia*, br. 1, Rijeka
- Menac, Antica (1970/1971), *O strukturi frazeologizma*, *Jezik*, br. 1, Zagreb
- Menac, Antica (2007), *Hrvatska frazeologija*, Knjigra, Zagreb
- Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radomir (2014), *Hrvatski frazeološki rječnik*, Ljevak, Zagreb
- Menac, Antica, Menac-Mihalić, Mira (1998), *Frazeologija suvremenih bračkih čakavskih pjesnika*, *Riječki filološki dani*, 2, Rijeka
- Menac-Mihalić, Mira (2005), *Frazeologija novoštokavske ikavske govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Menac-Mihalić, Mira (2007), *O frazeologiji križevačko-podravskih kajkavskih govora*, *Hrvatski*, br. 2, Zagreb

Menac-Mihalić, Mira, Menac, Antica (2011), *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Moguš, Milan (1977), *Čakavsko narječje. Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb

Nežić, Ivana (2010), *Romanizmi u frazemima južnih labinskih govora*, *Riječki filološki dani*, 8, Rijeka

Opašić, Maja (2011), *Od A do Ž o istraživanjima hrvatske frazeologije*, *Fluminensia*, br.2, Rijeka

Samardžija, Marko (1998), *Hrvatski jezik 4*, Školska knjiga, Zagreb

Strčić, Petar (1997), *Povijest Klane*, *Zbornik Društva za povjesnicu Klana*, 3, Klana

Šarčević, Željka (2001), *Germanizmi u govoru mjesta Klane*, *Zbornik Katedre Čakavskoga sabora Društva za povjesnicu Klana*, 6, Klana

Šnajdar, Ivan (1997), *Klana i njezina okolica na starim zemljopisnim kartama*, *Zbornik Društva za povjesnicu Klana*, 3, Klana

Šnajdar, Ivan (2011), *Jezikoslovna istraživanja na području Općine Klana (pregled)*, *Zbornik Katedre Čakavskoga sabora Društva za povjesnicu Klana*, 8, Klana

Turk, Marija (1994), *Naznake o podrijetlu frazema*, *Fluminensia*, br. 1-2, Rijeka

Turk, Marija (1997), *Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora)*, *Suvremena lingvistika*, 1-2, br. 43-44, Zagreb

Turk, Marija (1998), *Frazeologija krčkih govora*, u knjizi: Lukežić, Iva, Turk, Marija, *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica

Valvasor, JohannWeikhard (1995), *Klana i Škalnica*, Zbornik Društva za povjesnicu Klana, 1, Klana

Vranić, Silvana (2005), *Iz kostrenske frazeologije, Život, kultura i povijest Kostrene*, Zbornik Katedre Čakavskoga saboraKostrena, Kostrena

Vulić, Sanja (1999), *Frazemi u rječnicima izvornih čakavskih govora*, Čakavska rič, XXVII, br. 1, Split

Vulić, Sanja (2003), *Leksikografska obradba frazema u budućem velikom sintetskom rječniku izvornih čakavskih govora*, Fluminensia, br. 1, Rijeka

Internetski izvor 1: <http://klana.net/klana.htm> (posjećeno 09. srpnja 2015.)

Internetski izvor 2: <http://klana.net/povijest.htm#javascript>; (posjećeno 09. srpnja 2015.)

11. Prilozi

11.1. Abecedni popis poredbenih frazema mjesnoga govora Klane

bādār kot zājac – uvijek na oprezu

bāt se *kôga*, *čëza* kot ognjâ – jako se bojati *koga*, *čega*, izbjegavati *koga*, *što*, kloniti se *koga*, *čega*

bëdāst kot telè (kokòš, tovâr) – jako glup

bïstār kot pomîja – glup

bïstār kot zêc – oštrouman

bît brîga kot za lānjski snîg – ne mariti uopće *za koga*, *za što*, ne osjećati ništa *za koga*, *za što*, biti potpuno ravnodušan *prema komu*, *prema čemu*

bît kot bāčva bez dnâ – biti izjelica, biti proždrljiv

bît kot dān i nôc – u najvećem stupnju, u velikoj mjeri razlikovati se itd.

bît kot drāča – u sve se petljati (miješati) bez pitanja

bît kot mîš 'z mūkê – 1. ne vidi bistro (jasno) tko, mutno mu je pred očima; 2. nije jasna situacija *kome*, ne razumije situaciju *tko*

bît kot na iglāh – biti nervozan (nestrpljiv, nemiran)

bît kot prëslica – tanka, visoka, lijepo građena žena

bît kot pŕst i nõhat – biti nerazdruživ *s kim*, biti uvijek zajedno, biti u prijateljstvu (vrlo bliskoj vezi) *<s kim>*

bît kot pûst – biti ružan, neuredan

bît kot slîpo pîšće – biti dvoličan

bīt kot strašilo – ružno izgledati

bīt kot šimija (öpica) – biti spretan, okretan, neuhvatljiv

bīt kot trubilo – biti blesav (glup)

bīt kot turica – u sve se miješa (petlja)

bīt kot ùlje i ogànj (plàmik) – ne mogu jedno bez drugoga, ali ni zajedno

bīt kot vrtiprâh – biti prevrtljiv, nemiran, živ

bīu kot snĭg (sĭr, jögurt) – izrazito bijele boje, sasvim bijel

bīžât kot vrâg od tàmjana – izbjegavati *koga, što* na sve moguće načine, kloniti se *koga, čega*

blätan kot prâse – vrlo prljav

blĭd kot kĕrpa – vrlo blijed /od straha, nelagode, bolesti/

bĕz (hĭtar) kot strĭlâ – veoma brz

čĭst kot sūza (sōūza) – 1. čist, bez nepoželjnih primjesa /o vinu, rakiji itd./; 2. potpuno čist, bez zrnca prašine; 3. visokih moralnih kvaliteta, častan, neporočan; oslobođen krivnje; 4. besprijekoran, odlično izveden, koji je bez greške /o predmetu/

črljĕn kot jâboūko – rumen u licu, sa zdravom bojom lica

črljĕn kot pomidôr – crven od stida ili neugodnosti

čĕrn kot Cigân – tamnopus

čĕrn kot šmĭr – crn od prljavštine

čūvāt (držāt) *kôga* kot *kàp rosē* (vodē) na dlànu – nježno voljeti *koga*, biti pažljiv (dobar, nježan) *prema komu*, pažljivo čuvati *koga*, čuvati kao najveću dragocjenost *koga*

čūvāt *kôga*, *čâ* kot *màlicu* va *òku* – brižljivo čuvati *koga*, *što*, paziti *na koga*, *na što*, čuvati kao svetinju *koga*, *što*, brinuti se o trajnom očuvanju *koga*, *čega*

čūvāt *kôga*, *čâ* kot *òci* va *glāvì* – brižljivo (pažljivo) čuvati *koga*, *što*, s osobitom se pažnjom odnositi *prema komu*, *prema čemu*

čūvāt kot pod staklènin *zvònôn kôga* – pretjerano brižno čuvati (nadgledati) *koga*, pretjerano paziti *na koga*

čâro kot *dân* – potpuno jasno, nedvojbeno

đilat kot *čřnac* – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

đilat kot *čřv* – marljivo (neumorno, ustrajno) raditi

đilat kot *kõnj* (*tòvar*) – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

dòbâr kot *ãndelić* – jako dobar /o osobi/

dòbâr kot *krùh* – vrlo dobar, dobrodušan, dobra srca, izuzetne dobrote /o osobi/

dòsâdan kot *bòuħa* (*šēnãc*) – nepodnošljivo dosadan (nametljiv)

dòsâdan kot *lijâvica* – veoma dosadan

drhtât (*trêst se*) kot *šřba* (*prût*) – jako drhtati, tresti se /od straha ili hladnoće/

drît kot *topôu* (*svīcã*) – vrlo uspravan, uspravnoga držanja

drîto kot po *špâgu* – glatko, lako, bez problema, kako je zamišljeno

dřži se *kř* ko da mu je *pãlica* v *rřti* – drži se ukočeno *tko*

glāvã kot *balõn* (*bãčva*) – 1. imati puno briga; 2. imati glavobolju

glèdat (blēnīt) kot telè va šàra vràta – blenuti <u koga, u što>, tupo gledati <u koga, u što>, gledati <u koga, u što> bez razumijevanja

glèdat se kot pàs i màčka – ne slagati se, biti u stalnoj svađi, biti u lošim odnosima

glûp kot nôc – izrazito glup, blesav

gljûh kot nôc – 1. gluh, nagluh; 2. odsutan mislima

gòrak kot žûč – jako težak, jedva podnošljiv

govorīt kot nàvijēn – neprestano (previše, bez prestanka) govoriti (pričati i sl.)

govorīt kot papagâlo – neprestano (previše, bez prestanka) govoriti (pričati i sl.)

gřd kot <škûra> nôc – veoma ružan

grê kômu čâ kot po lòju – ide (napreduje) odlično (bez problema, bez poteškoća, bez smetnji) <komu> što

grê kômu čâ kot podmàzāno – ide (napreduje) odlično (bez problema)

hītar kot zâjac – vrlo brz, hitar

hòdit kot po jājci – hodati (kretati) se oprezno

hòdit kot prekīnjen (polòmljen) – teško hodati /zbog boli, zbog tereta/

imèt dūg (dõug) jezīk (zajīk) <kot kràva rēp> –mnogo (previše) govoriti, biti brbljav

imèt jezīk kot lopātu – mnogo (previše) govoriti, biti brbljav

imèt obráz kot pòplat – biti debelokožac, biti bezobrazan, nemati stida

imèt se rād (rādi) kot pàs i màčka – ne slagati se, biti u stalnoj svađi, biti u lošim odnosima

imèt šòljdi kot blàta – imati mnogo novca, u izobilju, u ogromnoj količini

jê *kôga* kot Panicôlovih vrâzi – biti u velikom broju; mnogo je ljudi

kakò (kot) Bôg zapovîda – dobro, kako treba (priliči), kako je red, kako se očekuje

kîša kot štàla – neuredna, prljava kuća

ko da je *kî čâ* kràvi s trùpca stegnîu (znêu) – zgužvan, neuredan

ko da je *kî* mètlu pojîu – uspravnog, ukočenog držanja

ko da je *kî* su pàmet svîta popîu (pobrâu, pojîu) – kao da je najpametniji *tko*, suviše je bahat (umišljen) *tko*

ko da je *kî* va dràče pâu – 1. imati ogrebotine po tijelu; 2. imati razderanu odjeću

ko da je *kî* va zèmlju propâu – nestao je, izgubio se, više se ništa ne zna o njemu

ko da je *kî* vrâgu 'z vriće ušâu – nestašan je *tko*, vragolast je *tko*, objestan je *tko*, prepreden je *tko*

ko da je *kî* z nèbâ pâu – iznenađen, smeten, zbunjen, zapanjen, zabezeknut

ko da je *kî* z nōgû pîsau – neuredno, ružno napisano

ko da je *kî* za Bôgôn kamênje hitâu – prati *koga* nesreća, neprilika

ko da je kràva *kôga* polîzàla (oblîzàla) – imati zalizanu kosu

ko da nî *kî* ni slanîgâ zfnâ vîdiu – jako mršav

ko da se je *kî* z mäckâmi drapâu (spâu) – 1. imati ogrebotine po tijelu; 2. imati razderanu odjeću

ko da zîdû govoriñ – namjerno se oglušio *tko*, namjerno ne čuje *tko*, pravi se da ne čuje *tko*

kot bǎbjī zūb – nestabilno, klimavo

kot crkvēni mīš – posve siromašan, ubog, bez sredstava za život

kot drvēna Marīja – ukočeno, nepokretno, usiljeno, apatično, bez ikakve reakcije
[držati se, sjediti i sl.]

kot fūrija – naglo (velikom brzinom) i vrlo ljutito [uletjeti, izletjeti i sl.]

kot kǎča kǎ spod stīnē ujīda – prijetvorna osoba

kot kǎp na vījī – 1. nestabilan i samo što ne padne; 2. nestabilan i samo što ne umre

kot kvōčka na jâjci – 1. biti stalno na istome mjestu; 2. posesivno čuvati *što*

kot ljūdi (čovik) – normalno, kako treba, na uobičajen način

kot mǎčka z mlâdimi – stalno se premještati (seliti), ne moći biti na istome mjestu

kot mūha bez glāvē – smeteno, smušeno, nasumce, nepromišljeno, bezglavo, bez plana [jurititi, letjeti i sl.]

kot mūha na mēd – oduševljeno, s ushitom, nezaustavljivo, s pomamom

kot prōpuh – vrlo brzo

kot s prĕstōn v rīt – promašiti cilj

kot stāra bǎba – previše znatiželjan

kot štrīga – zločesto, ružno [izgledati i sl.]

kot vūk va õučjī kōži – dvolična osoba, licemjer

kot z vēdra nēba – iznenada, neočekivano

lǎčǎn kot pǎs (vūk) – jako gladan, izgladnio

lågak kot però – male (zanemarive) težine, vrlo lagan

lājat kot pàs – mnogo i nepotrebno (uzaludno) govoriti

lajãu kot brēčè – koji puno i nepotrebno govori

letit kot strīlā – juriti, biti jako brz

līn kot tōvar – veoma lijep

līp kot jāboũko – rumen, mlad, zdrav, lijep

līp kot pūst – ružan, neuredan

līp kot rōžica (slika, ândelić) – izrazito lijep (zgodan), naočit

līpà kod pūpa (slika) – jako lijepa, zgodna

mājhan kot žòk – veoma malen

mèlje *kĩ* kot broštulīn – puno govori bez smisla *tko*

mòkar kot miš – potpuno (skroz, do kože) mokar, promoćene odjeće /od kiše itd./

mōučāt kot zālīt – 1. ne progovoriti ni rijeći, ništa ne govoriti, uporno šutjeti; 2. ne odavati tajnu, znati čuvati tajnu

mùčit se / namùčit se kot blāgo – teško se naraditi, naporno raditi

na vólji *ti* kot stāri bãbi plēs – tebi na volju, sam odlučuješ

nāgãu kot plāmik (frminãnt) – veoma razdražljiv, nagao

odgovorīt kot iz tōpa – odgovoriti (opaliti i sl.) bez oklijevanja (brzo, s velikom sigurnošću)

ofrčān kot tić – spretan, poletan, koji se kreće s lakoćom

ostät kot opären – ostati šokiran

otprävlja se *kĩ* ko da se žëni – dugo vremena treba *komu* da se spremi

päda (tečë, cidi, lijë) kot s kablä – pada velika kiša, pljusak je, jako kiši

peštät se kot <hûda> stomänja v rît – nametati se; petljati se u čije poslove, razgovor i sl.

pijän kot čëp – potpuno pijan, do besvijesti pijan

pijän kot prâse – jako pijan

pīsät kot mäčka – ružno pisati

plēsät kakò drügi sopë – raditi (postupati) po *čijoj* volji, raditi kako drugi hoće

plēsät kot käj drügi sopë – raditi (postupati) po *čijoj* volji, raditi kako drugi hoće

prëst kot mäčka – umiljavati se *komu*

prëžät kot päš – imati želju za *čime* (žudjeti za *čime*), ali se ne usuditi to tražiti (uzeti)

prît kot narüčen – doći (pojaviti se) u pravom trenutku, doći (pojaviti se) kad nam je najpotrebnije

püšit kot Türcîn – mnogo (prekomjerno, stalno) pušiti

rëžät kot päš – svojim riječima i postupcima odbijati *koga* od sebe <zbog ljutnje>

rîje *kĩ* kot kîr – naporno radi *tko*

sâm kot päš – potpuno sam, bez igdje ikoga

sîu kot golûb – potpuno sijed

skûp kot sûho zlâto – veoma skup, koji ima visoku cijenu

slàdak kot cùkar – lijep, mio /ob. o djetetu/

smījät se kot trubìlo – smijati se bez kontrole

smrdìt kot pŕč – neugodno mirisati, smrdjeti

smrdljīx kot tvôr – nepodnošljivo smrdi (zaudara), širi oko sebe smrad

smřznjen kot štròcalj – pothlađen, prozebao

smūćen kot kokòš – zbunjen

spät / zaspät kot àndelić – ugodno, lijepo spavati

spät / zaspät kot còk – spavati dubokim snom

spät / zaspät kot klàda – čvrsto (tvrdo) spavati (zaspati i sl.), spavati (zaspati i sl.) dubokim snom

spät / zaspät kot pòux – čvrsto (tvrdo) spavati (zaspati i sl.), spavati (zaspati i sl.) dubokim snom

spät / zaspät kot zàklàn – čvrsto (tvrdo) zaspati (spavati i sl.), zaspati (spavati i sl.) tvrdim snom

spòr kot pûž – veoma spor

sûh kot bakalâr – jako mršav

sûh kot papär – jako suh, presušen zbog nedostatka vode (vlage)

sûh kot slàma – jako suh, presušen zbog dugog stajanja

šegãux kot lisìca – jako lukav

škûro kot škûra nôć – potpuni mrak

škûro kot va grobù (va rôgu) – potpuni mrak (tama)

špìčast kot tñn – zajedljiv

štùfan kot rìt – jako dosadan

tèc (bīžät) ko da *kôga* <si> vrâzi gõne – 1. bježati u paničnome strahu; 2. skrivati se *od koga*, izbjegavati *koga*

tèc kot ùrica – odlično raditi (funkcionirati) /o aparatu, mehanizmu/

tèc kot zäjac – veoma brzo trčati (jurititi)

třd kot kāmik (balîn) – tvrdoglav, svojeglav

třdo kot bät – veoma tvrdo

trdoglāu kot tōvar – jako tvrdoglav

třmast kot talijānska mùla – jako tvrdoglav, svojeglav

trūdān kot päs (brēcè, tōvar) – jako umoran

velik kot gorä – jako velik

vesēu kot tīc – jako veseo, radostan

vlíc se kot krepāna (prebità) mächka – tromo (sporo, umorno, iscrpljeno) se kretati

vrīdān kot čfv – neobično (zavidno, izuzetno) marljiv (vrijedan, radin)

vrät kot čfv – neumorno raditi, raditi bez prestanka

zdräv kot drîn – potpuno (posve) zdrav, u izvrsnom zdravstvenom stanju

zmāntran (ùmoran) kot tōvar – jako umoran

znät kot vodù pīt – odlično znati *što*, biti u stanju reproducirati *što* bez problema

žējān kot päs (brēcè) – jako žedan

žīu kot žīvo srebrò – nemirno (živahno) dijete

živīt kot bübrih va lõju – živjeti u blagostanju (izobilju), uživati u bogatstvu, bogato živjeti

živīt kot cār – živjeti u izobilju (blagostanju), lagodno živjeti

žükak (žühak) kot pèlin – odviše gorak

11.2. Dijalektološka karta – položaj mjesta Klane među govovima s međudijalekatskim značajkama²⁶

²⁶ Karta je preuzeta iz *Govora Klane i Studene* Ive Lukežić (Lukežić 1998).